

การใช้ตราประทับสมัยทวารวดี

เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารในระดับสถาบันต่างๆ (สถาบันการปกครอง สถาบันศาสนา องค์กรการค้าเอกชน หรือหมู่คณะ) ในสมัยทวารวดีก็เช่นเดียวกับการใช้ระบบเหรียญกษาปณ์ คือชาวอินเดียได้นำตราประทับของอินเดียมาใช้เป็นสื่อกลางการติดต่อสื่อสารกับประชากรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อน ดังได้พบตราประทับของอินเดียและของโรมันในบริเวณเมืองท่าโบราณ เช่น คลองท่อม จังหวัดกระบี่ (ภาคใต้ของไทย) เมืองออกแก้ว (เวียตนามใต้) และในบริเวณเมืองโบราณสมัยทวารวดีหลายแห่ง โดยจะพบมากบริเวณเมืองนครปฐมโบราณ อุทุมพร (จังหวัดสุพรรณบุรี) เมืองพรหมทิน (จังหวัดลพบุรี) และเมืองจันเสน (จังหวัดนครสวรรค์) ต่อมาผู้นำชุมชนชาวพื้นเมืองได้ผลิตตราประทับขึ้นใช้เองและใช้สัญลักษณ์ที่สื่อความหมายในกลุ่มชาวพื้นเมือง

ตราประทับดินเผา

เครื่องรางสำหรับพ่อค้าที่พบมากเป็นแผ่นพิมพ์ดินเผาหน้าเดียวหรือสองหน้าทำเป็นรูปพระศรีลักษณมี หรือ คชลักษณมีและท้าวฤเวร ซึ่งเป็นรูปแบบเครื่องรางที่ได้รับความนิยมสูงสุดในอดีตสมัยราชวงศ์คุปตะ (พุทธศตวรรษที่ 9-11) เนื่องจากเทพีลักษณมีได้รับการยกย่องให้เป็นเทพีผู้สามารถประทานความร่ำรวยอันเนื่องมาจากการค้าได้ ส่วนเทพฤเวรนั้น ได้รับยกย่องบูชาจากพวกพ่อค้า ซึ่งหวังความร่ำรวยจากการค้าเช่นกัน

รูปท้าวฤเวรและคชลักษณมี(ดินเผา)
พบในเมืองโบราณจันเสน จ.นครสวรรค์